

KÜLÖNFÉLÉK.

A hamburgi orientalista congressusról. A kolozsvári tud. egyetem bölcsészeti kara megbízásából résztvevén a 4 év előtt Rómában tartott XII-ik nemzetközi orientalista gyűlésen, mint az idei Hamburgban ülésezett XIII-adikon, a következőkben kívánok röviden beszámolni a congressus lefolyásáról s ottani működéséről.

A római congressuson a világ orientalistái 12 szakosztályba voltak beosztva s én akkor a 7-edik, vagyis a *középázsiai*nak voltam tagja s mint ilyen közkívánatra a bejelentett felolvasás helyett szabad előadást tartottam a cserkesz nemzet mivoltáról. A tárgy és annak történeti, néprajzi és nyelvészeti fejtegetése annyira új és meglepő volt, hogy a szakosztály egy tagja sem tudott hozzászólni.

A római congressus, a melyet orientalista szakismeret nélküli egyének csupa nemzetiségi politika színterévé akartak tenni, elhatározta volt, hogy ezentúl az orientalista congressuson se politikai, se vallási kérdések nem tárgyalhatók. Ugyanott ment határozatba az is, hogy az ok nélkül elválasztott *középázsiai szakosztály* a *keletázsiaival* egyesítendő s így minden agitatio nélkül érvényesült azon néprajzi és nyelvészeti irány, a melyet 25 év óta hazánkban egyedül követtem, a mely szerint Ázsia és Európa nem árya és nem sémi fajú népei, tehát a nagy turánság egyívé tartozónak veendő. Persze az idén is megpróbálták a *közép-* és *keletázsiai* szakosztályban egy külön osztályt, az uralaltajit teremteni és pedig olyanok, a kiknek szakmája minden egyéb, csak nem turáni. A helyett azonban a malay nyelvészetet csatolták oda, mint alosztályt.

E szerint a congressus 8 szakosztályra volt osztva, (1. árya nyelvészet, 2. indoíráni, 3. hátsóindiai, 4. közép- és kelet ázsiai, 5. sémi nyelvészet, 6. az iszlám-világ, 7. egyiptomi és afrikai nyelvészet, 8. kelet és nyugat kölesönös hatása).

E 8 szakosztály 5 munka napon át tartott 6 szakülést és 3 együttesülést.

A IV-edik vagyis a közép- és keletázsiai szakosztálynak második ülésén, szeptember 6-odikán délelőtt tartottam meg felolvasásomat a hunnok nemzetiségéről, kimutatva, hogy a hunnok nyelve s nemzetisége

se mongol, se töröktatár nem volt, hanem az éjszakkaukázusi adighe-kabard nemzetével azonos s hogy a competens történeti kútforrások szerint csupa rosszakaratú ráfogás az, a mit a történeti könyvekben láthatni a hunnok vadságáról és éktelenségéről. A tapsokkal fogadott felolvasásra Dr. H. Hirth, müncheni tanár reflectált, kijelentve, hogy ő is elfogadja álláspontomat kínai tanulmánya alapján, csak hogy az ujjur nép török nyelve miatt a hunn nemzet dynastiáját töröknek véli. Erre én azzal replikáztam, hogy az ujjur néptöredék későbbi török nyelvéből nem lehet a hunnok török nyelvüségére következtetni, mert az ujjurok, ha hunn fajuk voltak is, fölcserélhették a nehéz hunn nyelvet a könnyű török nyelvel, a mint ez megtörtént Kelet-Európa és Ázsia több népségével, a mely török nyelvűvé lett.

Még csak azt említem meg, hogy az utolsó együttesülésen az algiri kormány meghívása folytán a XIV. orientalista congressus négy év mulva Algir városában fog ülésezni. *Dr. Bálint Gábor.*

A hunyadmegyei régészeti társulat és múzeumáról. A gróf *Kuun Géza* elnöklete alatt működő hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat buzgalommal szolgálja a hazai történettudományt és régészetet, habár a társulat nem egy kipróbált munkását veszíté el az utóbbi évek alatt.

A társulat múzeuma már a megelőző években odáig gyarapodott, hogy az *Apulumból* (Gyulafehérvár) 1882. szerzett és *Germizáráról* (Algyógy) gróf *Kuun Kocsárd* által hagyományozott feliratok számára a megyeház főbejáratánál kelle ideiglenes elhelyezést kieszközölni. A múzeum most már harmadik helyére költözött s az állami főreáliskola egyik földszintes épülete három szobáját foglalja el. Két szobában a feliratos és szobrászati művek, az alakulóban levő néprajzi osztálylyal, a harmadikban a kisebb *Mithratáblák* és a *téglabélyegek* foglalnak helyet. A *Téglás* Gábor által készített kalauz tájékoztatja úgy ezekről, mint a folyósokon levő feliratokról, bányász emlékekről az érdeklődőket.

Ez évben a Maros-Németi és Veczel közti *Miciaról* hat darab új feliratos emléket szereztünk s a temetkező hollétét pár kiásott *sarcophag* lefénnyképezésével is megállapították. Gyűjtést eszközöltünk *Ad Aquasról* és *Sarmizegetusában*, honnan egy Pallas Athenae szobor jutott birto-kunkba. Utóbbi helyen az amphitheatrumot a társulat megvásárolván, az útatások számára hozzáférhetőleg bekerítettük. *Tordosról* 15 drb XVI. századi németalföldi és német birodalmi ezüst garast szereztünk, *Rossu* János jegyző útján *Danulesdről* 1 dioritfejszét.

Becses aquisitionk az Érczhegység geologiai térképe, melyet *Vane* Ferencz mérnök által a bányatársulatok a párisi világkiállításra készítettek vala. A dévai *Várhegyen* útépítéssel kapcsolatos ásátások praehistoricus leleteinket gyarapíták. A középkori várfalak pusztulása ellen óvintézkedéseket tettünk. Már korábban megerősítetté *Hajduczky* József realisk. tanár a várudvarára nyíló kapu boltozatát. Fájdalom a

várkáporna Májás korabeli ajtó-szemöldöket időközben megsemmisíté az *emlék-rablók* vandalismusa. A vár tüzetes felvételét a műemlékek országos bizottsága, mérnökének, Müller Istvánnak tanácsai szerint fogja eszközölni Hajduczy József.

A társulat tevékenységének másik eredménye Hunyadmegye nemes családainak monographiája. Bevezető fejezete: „Hunyadmegye kihalt családairól“ 1—11. l. *Köváry* László, „Hunyadmegye legrégebb tisztikaráról“ 12—23 l. dr. *Wertner* Mór, „A Hunyadiak őseiről“ 1—50. l. ugyancsak *Wertner* Mór tollából. Kiegészítésül szolgálnak e füzetek a *Király* Pál által már ezelőtt közrebocsátott *Dobay*-féle „Tisztesség oszlopá“-hoz.

A társulat Évkönyvének XIII. folyamából megjelent I. füzet tartalma: Elnöki megnyitó a társulat XXII. közgyűlésén dr. gróf *Kuan* Gézától. Hunyadmegye történetének *Téglás* Gábor által irt első kötetéről ismertetés, dr. *Márki* Sándor-tól; *Hunyadi* Mátyás király a monarchicus eszmében, dr. *Krenner* Miklóstól. És hivatalos jelentések. A társulat minden irányban nagyobb tevékenységet szándékozik kifejteni s legközelebb néprajzi osztályát is kiterjeszteni szándékozik, miután az idevaló érdekes népviseletet is pusztítja már a divatos gyári termékek rohamos terjedése.

A társulat felolvasásaival a szabad lyceum üdvös feladatait is híven szolgálja.

Téglás Gábor.

Történelmi tanulmányi kirándulások.

A kolozsvári tudomány egyetem történet hallgatói igen kellemes, tapasztalatokban gazdag két kirándulást tettek *S:ádeczky* Lajos dr. egyet. tanár vezetése alatt október hó 21—22. Nagy-Enyed és Gyula-Fehérvár vidékére s folyó hó 2-án Bánffy-Hunyadra és Egeresre. Amaz historiai, emez inkább ehcnographiai kirándulás volt; mindkettő hasznos és tanulságos a történelemmel foglalkozókra, mert a csaták, kiváló események, műemlékek helyszínén való tanulmányozása minden historikusnak szükséges.

A historiai tanulmányútnak első állomása Maros-Décese volt, a honnan a miriszlói csataterre gyalogoltak, oda, a hol 1600. szept. 17—18-án oly fényes diadalt aratott Básta, a magyar hadak vezére, Mihály oláh vajda seregén. A csatározást Mihály vajda kezdte meg, ki seregét Enyedtől nem messze, a Tinódi-réten állította fel, míg Básta Miriszló alatt állapodott meg. A vajdát e helyen megtámadni bajosan lehetett, mert a Maros, az oldalt húzódo hegyek s a hegyekről a Marosba lefolyó Lapád patak erős állást biztosított számára. Ezért Básta cselhez folyamodott, mely nagyszerűen sikerült. Menekülést színelve, visszavonulást parancsolt s felgyújtatta Miriszlót s Maros-Décese felé vonult. A vajda állását elhagyva, követte Bástát, de nem sokáig, mert ez visszafordulva, szép csatarendbe állította fel sere-